

ZAKLJUČAK

U posmatranom periodu, uočeno je da su pritisci na medije, u cilju njihovog ometanja u obavljanju posla, svakodnevna pojava i da često izostaje adekvatna reakcija javnosti na pokušaje pritiska. Postupci koji se vode povodom napada na novinare, traju dugo, a postoje i slučajevi njihove aktivne opstrukcije. Primetne su i kampanje, koje se organizovano i sistematski vode, od strane jednih medija protiv drugih. Mediji koji učestvuju u napadima često imaju krajnje netransparentnu vlasničku strukturu i netransparentno finansiranje, što otežava da se vidi ko zapravo stoji iza takvih kampanja. U sudskim postupcima koji se vode protiv novinara, po pravilu za klevetu i naknadu štete zbog povrede časti i ugleda, i pored toga što pravni okvir u dobroj meri jeste usklađen sa međunarodnim standardima, praksa sudova često odstupa od prakse Evropskog suda za ljudska prava u primeni člana 10 Evropske konvencije.

U implementaciji Zakona o radiodifuziji nije bilo ozbiljnijih nepravilnosti. Ostaje, međutim, problem što Savet RRA i dalje radi u nepotpunom sastavu, s obzirom da Skupština još uvek nije izabrala nove članove na upražnjena mesta u ovom telu, što svakako baca senku na rad Saveta. U odnosu na druge propise od značaja za rad medija, ozbiljno se kasni u implementaciji Zakona o zaštiti podataka o ličnosti. Sa druge strane, Vlada je, reagujući na oštre kritike iz medijske industrije, predložila izmene Zakona o porezu na dohodak građana koje su usvojene i stupile na snagu 8. juna 2009. godine. Njima je korigovano povećanje poreza na honorare, u znatno manjem iznosu od prvobitno usvojenog, ali iznos poreza ni time nije vraćen na prethodni nivo, pre izmena.

Nacrt Zakona o medijskoj koncentraciji i javnosti medijskog vlasništva, koji je pripremila radna grupa koju je formiralo Ministarstvo kulture, i dalje nije ušao u skupštinsku proceduru. U najavi su, izmene Zakona o radiodifuziji, Zakona o slobodnom pristupu informacijama od javnog značaja, Zakona o oglašavanju, Krivičnog zakonika i Zakona o autorskom i srodnim pravima. Ipak, ostaje da se vidi kakvi će biti konačni tekstovi ovih propisa kada budu usvojeni. Korak napred predstavlja angažovanje nadležnih organa na donošenju Strategije prelaska na digitalno emitovanje i dosadašnja transparentnost ovog procesa, uz uključivanje predstavnika medijske industrije. Ohrabruju i javne rasprave koje se vode povodom izmena zakona, u kojima se uvažavaju zahtevi medijske industrije, kao u slučaju Zakona o autorskom i srodnim pravima. Ipak, iako je protekli period obeležila povećana aktivnost resornih ministarstava na izradi izmena postojećih ili pripremi nacрта novih zakona, generalni zaključak je da su promene medijske regulative nedovoljne i spore.

Na osnovu monitoringa rada nadležnih organa i organizacija, može se zaključiti da oni do sada nisu uspeli da obezbede povoljno okruženje za nesmetano funkcionisanje elektronskih medija. Neefikasnost regulatornih tela u zatvaranju stanica koje nelegalno emituju programe, kao i previsoke naknade, doprinose pogoršanju položaja emitera. Iako je RRA donekle snizila svoje naknade, to sniženje nema isti efekat na sve elektronske medije, zbog načina obračuna naknada, pa ne utiče dovoljno na poboljšanje njihovog ekonomskog položaja. Izmenama Zakona o porezu na dohodak građana, skupštinska većina je pokazala odsustvo minimuma razumevanja za položaj medija, a izmenama Zakona o radiodifuziji, realizovala je nameru da obezbedi mehanizme apsolutne kontrole izbora članova sektorskog regulatora za radiodifuziju. Vlada je, na predlog Ministarstva kulture, 25. juna usvojila interventne mere za pomoć medijima u krizi, koje su medijski stručnjaci ocenili kao nedovoljne i zakasnele. Efekat ovih mera biće moguće proceniti tek nakon njihove konkretizacije i realizacije. Kolektivne organizacije (SOKOJ i OFPS) nisu smanjile svoje tarife, ali je OFPS dao neke olakšice za plaćanje. Očekuje se, da će u skladu sa preporukom Vlade, obe organizacije izaći u susret zahtevima emitera i sniziti svoje tarife.

U posmatranom periodu, nije bilo nikakvog pomaka u oblasti privatizacije medija. Zakoni, koji su u međusobnoj koliziji (Zakon o javnom informisanju, Zakon o lokalnoj samoupravi i Zakon o Glavnom gradu i Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina) su i dalje nepromenjeni, što doprinosi održanju statusa quo u ovoj oblasti. Takođe, prekinute privatizacije medija, na osnovu Zaključka Vlade od 27.12.2007.g. i donetih rešenja Agencije za privatizaciju, nisu do danas nastavljene. Kako je rok za dozvoljeni prekid od 180 dana odavno prošao, neprivatizovani mediji se nalaze u pravnom vakuumu, koji ih čini posebno ranjivim i zavisnim od političke volje i volje nadležnih organa. Postoje nezvanične najave iz Ministarstva kulture o donošenju strategije za medijski sektor, koja podrazumeva i pitanje privatizacije. Takođe, na nekim javnim skupovima, iskazana je i volja predstavnika nadležnih ministarstava (kulture, za državnu upravu i lokalnu samoupravu i za ljudska i manjinska prava) za usaglašavanje kolizionih odredbi i za nastavak procesa medijske privatizacije. Međutim, ništa od toga nije konkretizovano u posmatranom periodu.

Ovaj period je posebno obeležilo nezadovoljstvo legalnih emitera, neefikasnim gašenjem stanica koje emituju bez dozvole. Nadležne regulatorne agencije, RRA i RATEL, nisu do danas očistile etar od piratskih emitera, niti su omogućile legalnim emiterima, da svoje pravo emitovanja koriste nesmetano i u punom obimu. Prema zvaničnim podacima, od 151 evidentirane korišćene frekvencije bez dozvole, od 01.09.2008. do aprila 2009, oslobođena je samo jedna trećina (55 frekvencija). Piratski emiteri, pored stvaranja štetnih smetnji, direktno ekonomski ugrožavaju legalne emitere svojim damping

cenama. Na taj način, oni umanjuju legalnim emiterima očekivane prihode od reklama, što ima posebno negativan efekat u uslovima postojeće finansijske krize. Pod pritiskom medijskih udruženja, RRA je u ovom periodu uputila dopise nadležnim državnim organima, tražeći izmene zakona, kojima bi se povećala efikasnost u borbi protiv nelegalnih emitera. Vlada je, u sklopu svojih interventnih mera, predvidela i podršku RRAu i RATELu u onemogućavanju rada piratskih emitera, po hitnom postupku. Ostaje da se vidi kako će te mere biti konkretizovane i koliko će zaista imati efekta na rešenje ovog problema.

Osnovni nalaz monitoringa jeste da država nema jasnu i konsekventnu strategiju razvoja medijskog sektora, što rezultira donošenjem kontradiktornih mera i propisa (posebno izraženo u oblasti privatizacije medija), kao i stvaranjem nestabilnog okruženja za razvoj medija i medijskog tržišta.